

**ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
«ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»**

**Δρ. Ειρήνη Μπαγιάτη
Υπεύθυνη ΚΠΕ Αρχανών**

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αρχανών,
email: mail@kpe-archan.ira.sch.gr – Ιστοσελίδα: <http://kpe-archan.ira.sch.gr>

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Εθνικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» ιδρύθηκε με την απόφαση 3927/17- 4 - 06 του ΥΠΕΠΘ - ΣΕΠΕΔ.

Μεταξύ των κριτηρίων που συντέλεσαν στην ίδρυση του παραπάνω Δικτύου ήταν η τεράστια συμβολή του Τουρισμού στην ελληνική οικονομία, αλλά ταυτόχρονα και η παρατηρούμενη υποβάθμιση του περιβάλλοντος σε περιοχές με μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, καθώς και η αναγκαιότητα σχεδιασμού ενός μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης που θα σέβεται το περιβάλλον. Τέλος, ένα ακόμη κριτήριο για την ίδρυση του Δικτύου ήταν η προβολή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού – μορφές πιο συμβατές με το καθεστώς περιβαλλοντικής προστασίας - για την τουριστική ανάπτυξη περιοχών που αν και διαθέτουν πλούσια πολιτιστική ή φυσική κληρονομιά, ωστόσο, αντιμετωπίζουν προβλήματα οικονομικής και κοινωνικής επιβίωσης.

Κύριος σκοπός ίδρυσης του παραπάνω Δικτύου αποτέλεσε η δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης στους μαθητές είτε ως μέλη μιας κοινωνίας υποδοχής τουριστών, είτε ως τουρίστες ή ακόμη και ως μελλοντικούς επενδυτές στον τουριστικό τομέα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Εθνικά Θεματικά Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Εκπαίδευση για την Αειφορία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι ένα σύνολο σχολείων από όλη την Ελλάδα, τα οποία υλοποιούν Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης γύρω από ένα θέμα, που στην περίπτωση του Δικτύου που συντονίζει το ΚΠΕ Αρχανών, είναι η προοπτική βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Το Εθνικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» προτάθηκε με απόφαση εκπαιδευτικών του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αρχανών (Πράξη 4/17-2-2004), εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 3927/17-4-2006 απόφαση του ΥΠΕΠΘ και λειτουργεί από το διδακτικό έτος 2006 – 2007.

Συντονιστικός φορέας του Εθνικού Δικτύου «ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» είναι το ΚΠΕ Αρχανών, σε συνεργασία με τα μέλη συντονιστικής επιτροπής, τα οποία παρατίθενται στον πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1	
α/α	ΜΕΛΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
1	ΑΓΙΟΜΥΡΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητής ΕΑΠ, Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος Μεταπτυχιακού Προγράμματος Διοίκησης Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΔΤΕ)
2	ΦΛΟΓΑΪΤΗ ΕΥΓΕΝΙΑ, Καθηγήτρια ΤΕΑΠΗ Εθνικού και Καποδιστριακού Παν/μιου

	Αθηνών
3	ΤΑΜΟΥΤΣΕΛΗ ΚΩΝ/ΝΑ, Λέκτορας Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε. Αριστοτέλειου Παν/μίου Θεσ/κης
4	ΚΟΥΒΕΛΟΥ ΜΑΡΙΖΑ, Μέλος ΣΕΠΕΔ – ΥΠΕΠΘ
5	ΡΟΔΙΤΑΚΗΣ ΧΑΡΗΣ, Δήμαρχος Επισκοπής
6	ΜΠΑΓΙΑΤΗ ΕΙΡΗΝΗ, Υπεύθυνη ΚΠΕ Αρχανών
7	ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ ΜΑΡΙΑ, Υπεύθυνη ΠΕ Δ/θμιας Ν. Ηρακλείου
8	ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, Υπεύθυνος ΠΕ Α/θμιας Ν. Ηρακλείου
9	ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ, Αν. Υπεύθυνος ΚΠΕ Αρχανών
	ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
10	ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ, Reader, Nottingham Trend University, England

Ως συνεργάτες και κομβικοί συντονιστές συμμετέχουν στο Δίκτυο «Τουρισμός και Περιβάλλον»: i) τα Κ.Π.Ε.: Καστοριάς, Βερτίσκου, Έδεσσας, Μακρινίτσας, Δραπετσώνας, Ελευθερίου Κορδελιού, Βάμιου, Λιθακιάς Ζακύνθου και Πεταλούδων, ii) 24 Υπεύθυνοι Π.Ε. από τις Δ/σεις Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης που παρακολουθούν και στηρίζουν τη δουλειά σχολείων των Διευθύνσεων τους, καθώς και iii) Πανεπιστημιακά Ιδρύματα όπως: Εθνικό και Καποδιστριακό Παν/μιο Αθηνών - Τμήμα Τ.Ε.Α.Π.Η., Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πατρών (ΕΑΠ) – Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Διοίκησης Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΔΤΕ), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/κης – Παιδαγωγικό Τμήμα, Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.), Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Παν/μίου Κρήτης κ.ά..

Στο Δίκτυο Τουρισμός και Περιβάλλον συμμετείχαν, κατά τα δύο πρώτα χρόνια λειτουργίας του, συνολικά 106 Περιβαλλοντικές Ομάδες σχολείων, 2906 μαθητές και 230 εκπαιδευτικοί Α/θμιας και Δ/θμιας Εκπαίδευσης, που προέρχονται από διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας όπως για παράδειγμα: Αθήνα, Ημαθία, Ηράκλειο, Αργολίδα, Μεσσηνία, Τρίκαλα, Κέρκυρα, Λευκάδα, Άνδρος, Μύκονος, Κως, Σύμη, Πειραιάς, Έβρος, Σέρρες, Ρέθυμνο και Ρόδος.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τις τελευταίες δεκαετίες ο τουρισμός έχει εκδηλωθεί με ποικίλες μορφές και έχει αναπτυχθεί σε τέτοιο βαθμό που αποτελεί μια κυρίαρχη οικονομική δύναμη σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι σημαντικές επιτεύξεις της τεχνολογίας, η αύξηση του βιοτικού επιπέδου και του ελεύθερου χρόνου, κυρίως στις δυτικού τύπου οικονομίες, έχουν συνεισφέρει δυναμικά στην αύξηση της ζήτησης για διακοπές και αναψυχή. Η σημασία του τουριστικού κλάδου για την ελληνική οικονομία αποτυπώνεται στο γεγονός ότι αποτελεί το 18% του ΑΕΠ και το 17% της συνολικής απασχόλησης. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ) υπολογίζει ότι στην Ελλάδα τα επόμενα δέκα έτη οι τουριστικές εισροές θα σημειώσουν μέση ετήσια αύξηση της τάξεως του 4,1%. Η τουριστική δραστηριότητα επιφέρει όχι μόνο θετικές, αλλά και πολλές αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία, στο περιβάλλον, στην κοινωνία και στον πολιτισμό των κοινωνιών υποδοχής τουριστών (Ανδριώτης, 2005).

Ειδικότερα, ο τουρισμός έχει επικριθεί για:

- Συγκέντρωση μεγάλου αριθμού τουριστών σε σύντομα χρονικά διαστήματα
- Κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής, συχνά ακατάλληλης κλίμακας συγκριτικά με την έκταση του τουριστικού προορισμού (π.χ. τεράστια λιμάνια ή οδικά δίκτυα σε πολύ μικρά νησιά)

- Υπερεκμετάλλευση φυσικών πόρων
- Αυθαίρετη δόμηση - Αστικοποίηση παράκτιου και δασικού χώρου
- Αδυναμία ελέγχου και ορθολογικής οργάνωσης της ανάπτυξης αυτής
- Υποβάθμιση του τοπικού περιβάλλοντος
- Εγκατάλειψη παραδοσιακών δραστηριοτήτων
- Αλλοίωση του κοινωνικού ιστού και της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου υποδοχής τουριστών
- Συνήθως μικρό το οικονομικό όφελος ανά επισκέπτη, με συνέπεια μακροπρόθεσμα χαμηλές οικονομικές εισροές για τον ντόπιο πληθυσμό από την τουριστική επιχειρηματικότητα.

Όλες αυτές οι αρνητικές συνέπειες που ως επί το πλείστον οφείλονται στη μαζικοποίηση του τουρισμού έχουν οδηγήσει στην αναζήτηση νέων προτύπων τουριστικής ανάπτυξης με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον πολλών επενδυτών και δημοσίων φορέων να έχει στραφεί προς την προώθηση πιο ήπιων μορφών τουριστικής ανάπτυξης που το επίκεντρό τους δεν είναι πρωταρχικά οικονομικό, αλλά εστιάζεται στην προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, στο σεβασμό του πολιτισμού στον τόπο τουριστικού προορισμού, αλλά και στην ικανοποίηση των αναγκών του ντόπιου πληθυσμού. Αυτή η ηπιότερη προσέγγιση τουριστικής ανάπτυξης συχνά αποκαλούμενη και «εναλλακτικός τουρισμός», αποσκοπεί σε ένα είδος ενεργητικού τουρισμού που αντιτίθεται στο συμβατικό πρότυπο του μαζικού τουρισμού και τις επακόλουθες αρνητικές συνέπειες που συχνά επιφέρει, υποστηρίζοντας με αυτό τον τρόπο τις αρχές της αειφορίας (Αγιομυργιαννάκης – Ανδριώτης, 2008).

Στην προσπάθεια ανάπτυξης τουρισμού χαμηλών αρνητικών επιπτώσεων που θα σέβεται και θα προστατεύει το περιβάλλον (κοινωνικό, πολιτιστικό, φυσικό και δομημένο) απαραίτητη είναι η δημιουργία τουριστικής συνείδησης στους πολίτες του κάθε έθνους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της εκπαίδευσης όλου του πληθυσμού, όχι μόνο των ενηλίκων, αλλά και των παιδιών και των εφήβων κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς τα παιδιά αποκτούν γνώσεις και υιοθετούν στάσεις για το περιβάλλον από πολύ μικρή ηλικία (Leeming κ.ά, 1995). Αυτή η καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης απουσιάζει από την τυπική εκπαίδευση και το κενό έρχεται να καλύψει η πρωτοβουλία του ΚΠΕ Αρχαίων να δημιουργήσει το Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Π.Ε. «Τουρισμός και Περιβάλλον». Ως εκ τούτου, κύριος σκοπός ίδρυσης του παραπάνω Δικτύου αποτέλεσε η δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης στους μαθητές είτε ως μέλη μιας κοινωνίας υποδοχής τουριστών, είτε ως τουρίστες ή ακόμη και ως μελλοντικούς επενδυτές στον τουριστικό τομέα.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Οι μαθητικές ομάδες που εκπονούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα πλαίσια του Δικτύου Τουρισμός και Περιβάλλον έχουν τη δυνατότητα, να υλοποιήσουν δράσεις, όπως μεταξὺ άλλων:

- να περιγράψουν και να τοποθετηθούν με κριτική σκέψη απέναντι στα φαινόμενα της ήδη υπάρχουσας τουριστικής ανάπτυξης στον τόπο τους
- να κατανοήσουν τις βασικές διαφορές ανάμεσα στο μαζικό τουρισμό και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- να γνωρίσουν όλες τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού, ο οποίος θέτει ως προϋπόθεση το σεβασμό στο περιβάλλον, όπως: αγροτουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός, φυσιολατρικός τουρισμός κτλ
- να αναπτύξουν προγράμματα βιωματικής προσέγγισης του ζητήματος, όπως θερινά σχολεία, ορειβατικές διαδρομές, κατασκηνώσεις στη φύση, περιβαλλοντικά μονοπάτια, τα οποία είναι εκφράσεις του καλούμενου «Οικοτουρισμού»

- να ερευνήσουν πως το νομοθετικό πλαίσιο (εθνικό και κοινοτικό) καθορίζει τις προϋποθέσεις για μια αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού
- να κατανοήσουν τη διαφορά και τη σχέση ανάμεσα στο οικονομικό και στο περιβαλλοντικό κέρδος, και να προσδιορίσουν, ποιες ενέργειες επενδυτών βλάπτουν το περιβάλλον και ποιες το προστατεύουν
- να περιγράψουν τη διαμόρφωση προϋποθέσεων για την αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού στον τόπο μας
- να αναδείξουν την πολιτιστική κληρονομιά σαν αξία που συνδέει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον
- να οραματιστούν, λαμβάνοντας υπόψη τις οικολογικές, οικονομικές, κοινωνικές και νομικές παραμέτρους ένα μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής τους
- να προβούν σε ενέργειες για να προστατεύσουν και να προβάλλουν το φυσικό περιβάλλον του τόπου τους
- Να έρθουν σε επαφή με αρμόδιους τοπικούς φορείς, ιδρύματα, περιβαλλοντικές οργανώσεις, να αισθανθούν «ενεργοί» πολίτες
- Να ευαισθητοποιήσουν τους συμπολίτες τους γύρω από το περιβαλλοντικό αυτό ζήτημα, ν' αναλάβουν κοινωνική δράση
- Τα σχολεία να συνεργαστούν μεταξύ τους για να ανταλλάξουν πληροφορίες, απόψεις και παιδαγωγικό υλικό
- Να προωθηθεί η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των διάφορων συνεργατών – κομβικών συντονιστών προκειμένου να διαμορφωθούν κοινές θέσεις και προτάσεις για την ευαισθητοποίηση μαθητών και τοπικής κοινωνίας γύρω από την βιώσιμη ανάπτυξη στο τομέα του τουρισμού
- Να παραχθεί παιδαγωγικό υλικό που ν' ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της εκπαίδευσης γενικότερα και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ειδικότερα.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Κάθε σχολείο, έχει την ελευθερία να επιλέξει υποθέματα ανάλογα με τα τοπικά περιβάλλοντα και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Προτείνονται ωστόσο, κάποιες θεματικές ενότητες προκειμένου να συμβάλλουμε στη διερεύνηση των διαστάσεων του ζητήματος της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης, από τις περιβαλλοντικές ομάδες που θα εκπονήσουν προγράμματα Π.Ε. στα πλαίσια του δικτύου, όπως ενδεικτικά:

- Η έννοια του τουρισμού
- Οφέλη και ζημιές από τον τουρισμό
- Μαζικός τουρισμός
- Προϋποθέσεις και οφέλη βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης
- Εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- Μορφές τουρισμού στη χώρα μας
- Υπάρχουσες δομές – αξιολόγηση
- Αξιοθέατα, τουριστικοί πόροι
- Επιπτώσεις στο περιβάλλον
- Τουρισμός και θέσεις εργασίας
- Παιδεία – εκπαίδευση και τουρισμός .

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΚΟΠΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Το ΚΠΕ Αρχανών για να υποστηρίξει αφενός τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές κατά την ανάπτυξη προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα πλαίσια του δικτύου «Τουρισμός και Περιβάλλον» και αφετέρου για να συμβάλλει στην επίτευξη των γενικότερων στόχων του Δικτύου υλοποιεί τις παρακάτω δράσεις:

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Για την καλύτερη επικοινωνία όλων των μελών του Δικτύου, το ΚΠΕ Αρχανών έχει δημιουργήσει δίγλωσση ηλεκτρονική σελίδα (<http://kpe-archan.ira.sch.gr>) (ελληνική και αγγλική), όπου προβάλλονται οι διάφορες συμμετοχές φορέων, τα στοιχεία των σχολείων του δικτύου, οι εργασίες των σχολείων του δικτύου, χρήσιμες ιστοσελίδες για θέματα Τουρισμού, οι ανακοινώσεις των δράσεων του δικτύου κ.ά.. Η αγγλόφωνη ιστοσελίδα κατασκευάστηκε για να εξυπηρετήσει στην ανάπτυξη διεθνούς συνεργασίας, κυρίως στη βάση των στόχων του δικτύου «Τουρισμός και Περιβάλλον», και στην ανταλλαγή απόψεων με εκπαιδευτικούς, μαθητές και φορείς της διεθνούς κοινότητας.

Το ΚΠΕ Αρχανών πρόκειται να προχωρήσει σε κατασκευή νέας ιστοσελίδας, προκειμένου να καταστεί δυνατός ο εμπλουτισμός της τόσο με διαδικτυακές δραστηριότητες, όσο και ως προς το περιεχόμενό της. Σκοπός αυτής δράσης είναι η αναβάθμιση της εξυπηρέτησης του επισκέπτη, ώστε να εξασφαλιστεί πιο ολοκληρωμένη και ταχεία ηλεκτρονική επικοινωνία, κυρίως προς και μεταξύ των σχολικών μονάδων που συμμετέχουν στο Δίκτυο «Τουρισμός και Περιβάλλον».

Τέλος, το ΚΠΕ Αρχανών προβάλλει και δημοσιοποιεί τις δράσεις στα πλαίσια του Δικτύου με δημοσιεύσεις σε τοπικό τύπο, στα Μ.Μ.Ε., με εκδηλώσεις για ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού σε σχέση με την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, σε εθνικά και διεθνή συνέδρια, διανέμοντας ενημερωτικό φυλλάδιο και υλικό προβολής που αφορά στο Δίκτυο κ.ά. Το ΚΠΕ Αρχανών μέσα από τις δράσεις αυτές δίνει τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και συνεργαζόμενους φορείς να αναδείξουν τη συμβολή του Δικτύου «Τουρισμός και Περιβάλλον» στην ενημέρωση και στην ευαισθητοποίηση των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των τοπικών πληθυσμών σε σχέση με τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Στα πλαίσια της δράσης του Θεματικού Δικτύου, το ΚΠΕ Αρχανών έχει εκδώσει εκπαιδευτικό υλικό που περιλαμβάνει τόσο θεωρητικό μέρος, όσο και συγκεκριμένα πρωτοκόλλα εργασίας που είναι κατάλληλα διαμορφωμένο για εκπαιδευτικούς και για μαθητές. Το εκπαιδευτικό υλικό που εκδόθηκε το 1^ο εξάμηνο του 2008 περιλαμβάνει:

Βιβλία:

- ♦ «ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» με αριθμό ISBN 978-960-98243-2-3

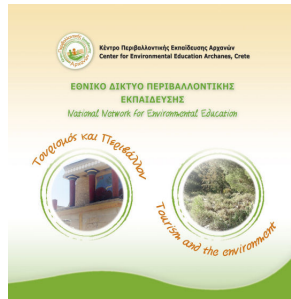
- ◆ “ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΑ” με αριθμό ISBN 978-960-98243-1-6 που περιλαμβάνει μια συνοπτική παρουσίαση της έννοιας των προστατευόμενων περιοχών

- ◆ «ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ» αφορά τις επιπτώσεις που έχουν προκύψει από το υπάρχον μοντέλο Τουριστικής ανάπτυξης, τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού), το Νομικό πλαίσιο για την αειφόρο Τουριστική Ανάπτυξη κ.ά.

- ◆ «ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ με αριθμό ISBN 978-960-98243-0-9 που περιλαμβάνει μια συνοπτική παρουσίαση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Επιτραπέζιο παιχνίδι – ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΑ: εξοικείωσης με τμήμα της περιοχής natura 2000, όρος Γιούχτας – Φαράγγι Αγίας Ειρήνης και τους κανόνες που οφείλει να ακολουθεί ένας οικοτουρίστας

Το ΚΠΕ Αρχανών σε συνεργασία με τη Συντονιστική Επιτροπή του Δικτύου σχεδιάζει κάθε χρόνο λειτουργίας του Δικτύου τον εμπλουτισμό του εκπαιδευτικού υλικού, προκειμένου αυτό να εκτείνεται σε ένα πλατύ εύρος της θεματολογίας που αφορά στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες εκπαιδευτικών και μαθητών κατά την εκπόνηση σχετικών προγραμμάτων Π.Ε..

Τέλος, το ΚΠΕ Αρχανών κάθε διδακτικό έτος εκδίδει τις περιλήψεις των εργασιών που εκπονήθηκαν από τις σχολικές ομάδες στα πλαίσια της δράσης του Θεματικού Δικτύου, ώστε αφενός να είναι διαθέσιμες και να αποτελούν οδηγό για παρόμοια έρευνα στο μέλλον, και αφετέρου να δημοσιοποιηθούν τα αποτελέσματα της προσπάθειας όλων των συντελεστών στα πλαίσια δράσης του Δικτύου.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΜΒΙΚΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ – ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Σκοπός των σεμιναρίων που διεξάγονται σε ετήσια βάση είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των κομβικών συνεργατών του Δικτύου στη θεωρία του τουρισμού, στις σύγχρονες διδακτικές τεχνικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης μέσω της διεξαγωγής βιωματικών εργαστηρίων, αλλά και με υλοποίηση εκπαιδευτικών επισκέψεων σε περιοχές ανάπτυξης τόσο μαζικού τουρισμού όσο και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, προκειμένου οι συμμετέχοντες να ενισχυθούν κατά την υλοποίηση και το συντονισμό προγραμμάτων Π.Ε. στα πλαίσια του Δικτύου. Επιπροσθέτως, τα σεμινάρια αποσκοπούν στην ανάπτυξη του προβληματισμού και στη διατύπωση και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των εκπαιδευτικών και κομβικών συνεργατών του Δικτύου, σχετικά με τους

στόχους και τις προγραμματικές απαιτήσεις του Δικτύου εκ μέρους των Σχολικών Ομάδων που συμμετέχουν.

Ακόμη, το ΚΠΕ Αρχανών προκειμένου να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί και οι κομβικοί συνεργάτες του Δικτύου σε σχέση με τον αρνητικό αντίκτυπο της αλματώδους τουριστικής ανάπτυξης στον κοινωνικό- πολιτιστικό ιστό και στο φυσικό περιβάλλον των τουριστικών περιοχών και των πληθυσμών τους σε σχεδόν κάθε γωνιά του σύγχρονου κόσμου συμμετέχει σε επιστημονικά συνέδρια, όπου οι εκπαιδευτικοί και λοιποί φορείς του Δικτύου μπορούν να διατυπώσουν τις προτάσεις και τις απόψεις τους σχετικά με τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στη χώρα μας.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Σε ετήσια βάση πραγματοποιείται μία συνάντηση μελών της Συντονιστικής Επιτροπής κατά την διάρκεια της οποίας χαράσσεται η στρατηγική υλοποίησης των σκοπών και στόχων του Δικτύου, αξιοποιείται η συνεισφορά των κομβικών συνεργατών και αξιολογείται η δράση του Δικτύου προκειμένου να επαναπροσδιοριστούν οι τακτικές επίτευξης των στόχων του.

5.6. ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΠΕ

Ανειλημμένη υποχρέωση του ΚΠΕ Αρχανών είναι να διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ των σχολείων που συμμετέχουν στο Δίκτυο. Κατά τα δύο πρώτα χρόνια λειτουργίας του Δικτύου (2006 – 2008) η επικοινωνία μεταξύ των σχολικών ομάδων υλοποιήθηκε με το μονοήμερο σεμινάριο – συνάντηση των εκπαιδευτικών του Δικτύου, την έκδοση των εργασιών των σχολικών ομάδων και μέσω της ιστοσελίδας του ΚΠΕ Αρχανών που περιλαμβάνει - εκτός από υποστηρικτικό υλικό και συνεχή ενημέρωση για τις δράσεις του Δικτύου - τα στοιχεία επικοινωνίας κάθε σχολικής μονάδας και τις εργασίες των περιβαλλοντικών ομάδων του Δικτύου. Το ΚΠΕ Αρχανών σχεδιάζει πιλοτικά το τρέχον σχολικό έτος να ενισχύσει την ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών μεταξύ των μαθητών που συμμετέχουν στο Δίκτυο από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, εξασφαλίζοντας τα έξοδα φιλοξενίας (διαμονή – διατροφή) ορισμένου αριθμού σχολικών ομάδων που θα δηλώσουν συμμετοχή για παρακολούθηση διήμερου εκπαιδευτικού προγράμματος του ΚΠΕ Αρχανών.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΠΕ ΑΡΧΑΝΩΝ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τέλος, τα σχολεία που συμμετέχουν στο Δίκτυο «Τουρισμός και Περιβάλλον», μπορούν να παρακολουθήσουν τα σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα του ΚΠΕ Αρχανών, όπως:

“*As περιηγηθούμε...εναλλακτικά*”- Μονοήμερο ή διήμερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου κατά το οποίο οι μαθητές σε ομάδες, μέσα από ένα κυνήγι θησαυρού βιώνουν μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού. Ανακαλύπτουν μόνοι τους τις Αρχάνες, φωτογραφίζουν, αναπτύσσουν δεξιότητες ανάγνωσης χάρτη και προσανατολισμού, έρχονται σε επαφή με τους ντόπιους και συλλέγουν πληροφορίες για τα σημαντικότερα σημεία των Αρχανών. Τη 2^η ημέρα το πρόγραμμα συνεχίζεται με εργασία πεδίου στο Γιούχτα. Οι μαθητές περπατούν στο βουνό, παρατηρούν μέσα από ομαδικές δραστηριότητες τη βιοποικιλότητα του Γιούχτα, βιώνουν τον οικοτουρισμό, σχεδιάζουν ένα μονοπάτι, προτείνουν ήπιες παρεμβάσεις και μαθαίνουν τους κανόνες επίσκεψης μιας προστατευόμενης περιοχής.

«*As παίζουμε στα ίχνη του μικρού Μίνωα...*» - Μονοήμερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για μαθητές Νηπίου και Α΄ - Β΄ τάξης Δημοτικού, κατά το οποίο οι μαθητές μέσα από αναπαράσταση των ασχολιών των κατοίκων από παλιά ως σήμερα, παίζοντας παιχνίδια από την εποχή της αρχαιότητας – πολλά από τα οποία έχουν διατηρηθεί με μικρές παραλλαγές έως σήμερα – και επισκεπτόμενοι ιστορικά και αρχαιολογικά αξιοθέατα των Αρχανών, μαθαίνουν

πως θα είναι η διαμονή τους σε ένα παραδοσιακό οικισμό και τι μπορεί να απολαύσει ένας τουρίστας που επιλέγει τον εναλλακτικό τουρισμό. Οι μαθητές επισκέπτονται οικοτουριστικές υποδομές και ως μικροί δημοσιογράφοι παίρνουν συνεντεύξεις από τους ντόπιους και μαθαίνουν για τις υπηρεσίες που προσφέρουν στους τουρίστες.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Στην δράση αυτή του έργου του θεματικού Δικτύου πραγματοποιήθηκε το 2008 διαμορφωτική αξιολόγηση της λειτουργίας του Δικτύου από τους εκπαιδευτικούς. Η αξιολόγηση υλοποιήθηκε με την συμπλήρωση κατάλληλα διαμορφωμένου ερωτηματολογίου από τους Γ. Αγιουμργιανάκη – Καθηγητή στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και Κ. Ανδριώτη - Reader in Tourism and Leisure Nottingham Trent University UK, στους οποίους ανατέθηκε και η στατιστική επεξεργασία και η σύνταξη της περιγραφικής ανάλυσης των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης. Ο αρχικός σχεδιασμός του ερωτηματολογίου έγινε σε συνεργασία με επτά από τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής και των Επιστημονικών Συνεργατών του Δικτύου, τα οποία πρότειναν θέματα και ερωτήσεις που θα έπρεπε να ενσωματωθούν στην έρευνα. Ο σκοπός της αξιολόγησης ήταν να καταγράψει τη γνώμη των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο Εθνικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Τουρισμός και Περιβάλλον», αναφορικά με τις υπηρεσίες, τις δραστηριότητες και το υλικό που τους παρέχει το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) Αρχανών και οι Κομβικοί του Συνεργάτες, σε μια προσπάθεια να εξακριβωθούν τυχόν προβλήματα και να δοθούν προτάσεις για την επίλυσή τους, καθώς και υποδείξεις για τις κατευθύνσεις του Δικτύου στο μέλλον.

Ενδεικτικά προέκυψε από τα αποτελέσματα της έρευνας ότι υπάρχει πολύ μεγάλη ικανοποίηση σχετικά με τις υπηρεσίες και τις δραστηριότητες του ΚΠΕ Αρχανών, με συνολικά 85,2% των ερωτώμενων να δηλώνει ότι η επικοινωνία τους με το ΚΠΕ Αρχανών τους βοήθησε να κατανοήσουν καλύτερα το περιεχόμενο της Θεματικής Ενότητας «Τουρισμός και Περιβάλλον» και το 88,5% να δηλώνει ότι το ΚΠΕ Αρχανών τους εμπύχωσε ως συντονιστής του Δικτύου για τη συνέχιση της προσπάθειάς τους. Ακόμη οι εκπαιδευτικοί έδειξαν μεγάλη ικανοποίηση για το εκπαιδευτικό υλικό. Πιο συγκεκριμένα όλοι οι εκπαιδευτικοί έκριναν το θεωρητικό πλαίσιο του εκπαιδευτικού υλικού ως ικανοποιητικό ή πολύ ικανοποιητικό. Επίσης, το εκπαιδευτικό υλικό κρίθηκε ικανοποιητικό ή πολύ ικανοποιητικό ως προς τον προσανατολισμό ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη, τις θεματικές δραστηριότητες που περιλαμβάνει καθώς και ως προς τις προτεινόμενες διδακτικές προσεγγίσεις.

Ως απόρροια της υψηλής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών ένας μικρός αριθμός εκπαιδευτικών πρότεινε τη βελτίωση των υπάρχοντων τρόπων επικοινωνίας τόσο με το ΚΠΕ Αρχανών, όσο και με τους κομβικούς συνεργάτες, σε μια προσπάθεια να επιτευχθεί παραπέρα ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των συμμετεχόντων του Δικτύου. Αυτή η ανάπτυξη, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, μπορεί να επιτευχθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο μέσω της αξιοποίησης των σύγχρονων μεθόδων επικοινωνίας, για παράδειγμα του Ιντερνέτ, αλλά και της ενημέρωσης με φυσική παρουσία εκπαιδευτικών, διεξαγωγή συνεδρίων, σεμιναρίων κ.λπ.. Σύμφωνα με τις προτάσεις των εκπαιδευτικών όπως αυτές καταγράφηκαν από την παραπάνω έρευνα, ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε θέματα βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης αποτελεί η χρήση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ), όπως το ραδιόφωνο και η τηλεόραση (24,3%). Ως δευτερευούσης σημασίας προτάθηκαν η διεξαγωγή συνεδρίου (22,9%), η έκδοση και διανομή έντυπου υλικού (18,6%), η διάχυση πληροφοριών μέσω της υπάρχουσας ιστοσελίδας του δικτύου (18,6%) και η διεξαγωγή ημερίδας/διημερίδας στην οποία θα συμμετέχει και η τοπική κοινωνία (14,3%). Για τη γενίκευση των συμπερασμάτων της διαμορφωτικής αξιολόγησης του Δικτύου που αφορά στα δύο πρώτα χρόνια λειτουργίας του (2006 – 2008), θεωρείται απαραίτητη η συμπλήρωση της παρούσας μελέτης, με μια δεύτερη, όπου θα εξασφαλίζεται η αποτύπωση των εντυπώσεων που έχουν

αποκομίσει από τη λειτουργία του Δικτύου περισσότεροι εκπαιδευτικοί μετά τη συμπλήρωση τριετούς τουλάχιστον συμμετοχής τους στο Δίκτυο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν κατακλείδι, τα αποτελέσματα της διαμορφωτικής αξιολόγησης του Δικτύου είναι άκρως ενθαρρυντικά για τη μέχρι σήμερα πορεία του Δικτύου. Παρόλα αυτά οι προαναφερόμενες υποδείξεις των εκπαιδευτικών θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό της μελλοντικής στρατηγικής του Δικτύου. Επίσης, μια τέτοια προσπάθεια θα μπορούσε να ενισχυθεί μέσω της ενημέρωσης των εκπαιδευτικών για τα οφέλη που θα προσκομίσουν από τη συμμετοχή τους στο Δίκτυο «Τουρισμός και Περιβάλλον», καθώς και για τις θετικές εντυπώσεις που έχουν αποκομίσει μέχρι σήμερα τα μέλη που έχουν ήδη συμμετάσχει στο Δίκτυο και που έγιναν φανερά από τα αποτελέσματα της διαμορφωτικής αξιολόγησης του δικτύου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγιομυργιανάκης Γ. και Ανδριώτης, Κ. (2008). Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού. Αρχάνες: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αρχανών.
- Ανδριώτης, Κ. (2005). Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός. Αθήνα: Σταμούλης.
- Leeming, F.C. και Dwyer, W.O. (1995). Children's Environmental attitude and Knowledge Scale: Construction and validation, *Journal of Environmental Education*, 26(3), σ. 1-15. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://web7.epnet.com>